

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

INTERNATIONAL
CONGRESS OF SOCIAL SCIENCE

GENİŞLETİLMİŞ ÖZETLER KİTABI
EXTENDED ABSTRACTS BOOK

14-17

Eylül/September

**Diyarbakır
TURKEY 2017**

EDITORS

Doç. Dr. Mehmet BİLEN
Yrd. Doç. Dr. Veysel GÜRHAN
Dr. Fuat İSTEMİ
Dr. Bayram KANARYA

Şarkiyat ICSS'17

International Congress of Social Science

Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi

*14-17 Eylül/September 2017
Diyarbakır*

*Editors:
Mehmet Bilen
Veysel Gürhan
Fuat İstemi
Bayram Kanarya*

Şarkiyat Bilim ve Hikmet Vakfı Yayınıdır

Yenişehir Yıldız Sokak No: 521100
Yenişehir/Diyarbakır

Editörler:

Mehmet Bilen
Veysel Gürhan
Fuat İstemi
Bayram Kanarya

Kitap Tasarımı

Veysel Gürhan

Yayın no: 1

14-17 Eylül 2017 tarihlerinde Şarkiyat Vakfı, Şarkiyat Araştırmaları Derneği ve e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi tarafından Diyarbakır'da tertiplenen Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirilerin geniş özetlerini içermektedir.

Kasım 2017
ISBN: 978-605-67961-0-4

İÇİNDEKİLER

<i>Helal Kesim Konusunda Bazı Güncel Problemler</i>	1
<i>İsmail Yalçın</i>	1
<i>Osmanlı Son Dönemi Eğitimcilerinden Musa Kazım Efendi'nin Öğretmen Adaylarına Pedagojik Tavsiyeleri</i>	5
<i>Hatip Yıldız</i>	5
<i>1950'li ve 1960'lı Yıllarda Diyarbakır Vilayetinin İhtiyaçları</i>	10
<i>İsmet Üzen</i>	10
<i>Uluslararası Beyin Göçünün Kalkınma Üzerine Etkisi</i>	14
<i>Sevgi Işık Erol</i>	14
<i>"Bir Dil Yaratmak": Türkiye'de ve Kenya'da Dil ve Siyaset</i>	18
<i>Emine Yeşim Bedlek</i>	18
<i>Bingöl Halidi Şeyhlerinin Osmanlı Rus Savaşı ile Birinci Dünya Savaşında Gösterdikleri Yararlılıklar</i>	22
<i>Mehmet Şirin Ayış</i>	22
<i>Dahênana Mem û Zîna Xanî Wek Berhema Sereke Ya Kanona Neteweyî Ya Kurdî</i>	27
<i>Zülküf Ergün</i>	27
<i>Kur'an Yorumunda Dilbilimsel Tefsirin Önemi: Ferrâ Örneği</i>	32
<i>Hacı Önen</i>	32
<i>Diaspora Süryanilerinin, Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyelik Sürecindeki Potansiyel Rollerini</i>	36
<i>Hakan Samur</i>	36
<i>Nâbî Muakkibi Diyarbakırlı Şâirler</i>	40
<i>Ekrem Bektaş</i>	40
<i>Kalenderiliğin Fikir Babası Olarak Baba Tahirê Uryan</i>	45
<i>Hacı Sağlık</i>	45
<i>Kızların Okullandırılması: İkna Süreci</i>	49
<i>Tülay Talay Oral M. Cevat Yıldırım Nurettin Beltekin</i>	49
<i>Pirsgirêka Ragihandina Axaftinê di Romana Kurdî de</i>	52
<i>Ümran Altunkılıç</i>	52
<i>'Yatık Emine' Filminin "Toplumsal Cinsiyet" ve "Damgalanma" Bağlamında Bir Çözümlemesi</i>	56
<i>Adnan Çetin</i>	56
<i>Molla Gürânî ve El-Kevserü'l-Cârî Adlı Eserinde Hadis Şerh Metodu Örnekleri</i>	60
<i>Ali Karakaş</i>	60
<i>Bitcoin: Would It Be Another Alternative For Global Currency System?</i>	66
<i>Md. Rafiqul Islam Omar Faruque AHM Kamruzzaman</i>	66
<i>Kelam İlmi Açısından Birlikte Yaşamın ve Dini Çoğulculuğun Temel Değerleri</i>	69
<i>İbrahim Coşkun</i>	69
<i>Cerh ve Ta'dîl İlmi Bağlamında İmam Ebû Hanîfe'ye Yöneltilen Eleştirilerin Analizi</i>	73
<i>Fikret Özçelik</i>	73
<i>Milli Mücadele Döneminde Mardin'in Fransızlar Tarafından İşgal Planı ve Bunun Yankıları</i>	78
<i>Oktay Bozan</i>	78
<i>Kadının Boşanma Yetkisi Hakkında Yapılan Yorumlar Üzerine Bir Değerlendirme</i>	83
<i>Bedri Aslan</i>	83

<i>İslam Hukuk Tarihinde Nesnellik Arayışı: İbnü'l-Mukaffâ, Eş-Şâfiî, Dâvûd Ez-Zâhiri</i>	88
Mustafa Türkan.....	88
<i>Din Felsefesi Alanındaki Hareketlerden Brahma Kumaris Akımı'nın Tanrı Anlayışı</i>	92
Halis Çavuşoğlu	92
<i>İslam Dünyasındaki Göçün Temel Dinamikleri: Çatışma ve Yoksulluk</i>	96
Celal İnce	96
<i>Mollalarda Modernleşme Eğilimleri (Diyarbakır Örneği)</i>	100
Abdussamet Kaya.....	100
<i>Romanê Kalasnikof û Qirkerdışê Dêrsimê 1938î</i>	105
İlyas Akman	105
<i>Sühreverdi'nin Fi Hakikati'l Aşk Risalesi'nin Tahlili</i>	108
Büşra Arslan Meçin	108
<i>İlk Dönem Müfessirlerinin İsrâîliyyât'a Yaklaşımı</i>	113
Hüseyin Zamur	113
<i>18. Yüzyıl Mardin Şer'iyye Sicillerine Göre Mardin Ev Mimarisi</i>	118
Veysel Gürhan	118
<i>Epistemolojik Açıdan Hadis ve Tarih Kavramlarının Karşılaştırılması</i>	122
Fuat İstemi.....	122
<i>Local Government System in Turkey and Bangladesh: A Comparative Analysis</i>	128
Mehmet Akif Özer	128
Hafijur Rahman	128
<i>İşrak Hikmeti'nde Misal Âlemi</i>	131
Mehmet Mekin Meçin.....	131
<i>Arrival of Turk Khan Jahan in Southern Bengal and Flourish of Mosque Architecture</i>	137
Abu Bakkar Siddique.....	137
<i>Râzî'nin Şâz Kıraatlere Yaklaşımı</i>	140
İrfan Çakıcı	140
<i>Yaygın Din Eğitiminde İşitme Engellilerin Karşılaştığı Problemler</i>	144
Mustafa Başkonak.....	144
<i>Kurtedîroka Mewlûdnameyên Kurdî</i>	149
M. Zahir Ertekin	149
Nurettin Ertekin.....	149
<i>Çavkaniyên ji Çanda Kurdî di Nûra Qelban de</i>	156
Hayreddin Kızıl.....	156
<i>Yezidi/Ezidiliğin İsim ve Kökenleri Hususundaki Tartışmalar</i>	160
Metin Bozan.....	160
<i>Bir Arada Yaşama İhtiyacı ve Bedüzzaman'ın Müspet Hareket Anlayışı</i>	165
Aykut Küçükparmak.....	165
<i>el-Mahsûl Adlı Eseri Çerçevesinde Şâfiî Usûlcü Fahreddin er-Râzî'nin Hz. Peygamber'in Fiillerine Yaklaşımı</i>	169
Nurullah Agitoğlu.....	169
<i>18. Yüzyıl Diyarbakır Şer'iyye Sicillerinde Bulunan Kadınlara Ait Tereke Kayıtları Üzerine Bazı Değerlendirmeler</i>	173
Veysel Gürhan	173
Gülsün Bel.....	173

<i>Tarihe Tanıklık Bağlamında Tarih Düşüre Sanatı ve Lebîb'in Tarihleri</i>	176
<i>Kenan Bozkurt</i>	176
<i>Fukahâ İctihadının Değişmesinde Çevre Faktörü: İmam Şafî Örneği</i>	180
<i>Mesut Bayar</i>	180
<i>Fârâbî'nin Eğitim Anlayışı (Siyaset Felsefesinde)</i>	185
<i>Yüksel Şengül</i>	185
<i>Bilimsel Tefsirin Tefsir Olma Sorunu</i>	189
<i>Kutbettin İkinci</i>	189
<i>Görev ve Sorumluluk Bilinci Oluşturma Çerçevesinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Genç Sahabileri Yetiştirmesi</i>	194
<i>Fuat İstemi</i>	194
<i>Bayram Kanarya</i>	194
<i>Dı Çavkanîyên 'Erebî De Kurd (Mînak Wek Tefsîrên Qur'ân'a Kerîm)</i>	198
<i>Mustafa Öncü</i>	198
<i>İslam Siyasi Düşüncesinin Dinamizmi</i>	203
<i>Yusuף Eşit</i>	203
<i>Levinson'un Kuramı Açısından B. Said Nursi'nin Yaşam Yapısı: Psikobiyografik Bir Çalışma</i>	207
<i>Bedrettin Varol</i>	207
<i>Yahya Aktu</i>	207
<i>Siirtli Molla Halil ve Hadis Usûlüne Dair Eseri</i>	212
<i>Mehmet Bilen</i>	212
<i>Human Resource Development from the Perspective of Islam; A Case Study On The Republic Of Turkey</i>	217
<i>Saeyd Rashed Hasan Chowdury</i>	217
<i>İslam Hukukuna Göre Kadının Hâkimliği</i>	221
<i>Bekir Karadağ</i>	221
<i>7 Haziran Seçimlerinden Sonra: Hendekler, Barikatlar Ve Siyasetin Değişen Doğası</i>	225
<i>Vahap Coşkun</i>	225
<i>Dinî Değerlerin İstismarında Fıkıh İlminin Önleyici Fonksiyonu</i>	230
<i>İsmail Narin</i>	230
<i>Mezhep Mensubiyetinin Tefsirde Öznelliğe Yansıyan Etkileri</i>	235
<i>Duran Ali Yıldırım</i>	235
<i>Hın Helbestvanên Kurd Ê Helbestên Wan Jı Edebyata Kurdî Ya Klasîk Dı Mecmu 'Eyên Arşîva Alexandre Jaba De</i>	240
<i>Yakup Aykaç</i>	240
<i>Sosyal Psikolojik Bir Olgu Olarak Toplumsal Barış</i>	246
<i>Ercan Şen</i>	246
<i>Yanlış Tefsir Algıları ve Yorumların Meşrûiyeti</i>	250
<i>Ali Karataş</i>	250
<i>Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler</i>	255
<i>Akif Akto</i>	255
<i>Semra Akto</i>	255
<i>Okul Öncesinde Din Eğitimi</i>	260
<i>Semra Akto</i>	260
<i>Akif Akto</i>	260

<i>Kömürcünün İmanı</i>	265
<i>Necmettin Tan</i>	265
<i>Kâtibî Kazvîni ve Kıyas Anlayışı</i>	270
<i>Hüseyin Çaldak</i>	270
<i>Celâleddin Ed-Devvânî'nin Kelâm Sistemi</i>	276
<i>Mustafa Akman</i>	276
<i>İslam Miras ve Vasiyet Hükümlerinde Gözetilen Hikmetlere Dair Bir Değerlendirme</i>	283
<i>Zeynep Cerrah</i>	283
<i>Kur'an'da Deprem İle İlgili Kavramlar</i>	288
<i>Mutlu Saylık</i>	288
<i>Osmanlı Kıbrısı'nda Kölelik Müessesesi (17. ve 18. yy.)</i>	292
<i>Ümit Güler</i>	292
<i>Recent Findings From The Major Archaeological Sites and Contemporary Research Approaches İn Bangladesh Archaeology</i>	297
<i>Mohammad Mahmudul Hasan Khan</i>	297
<i>Hz. Ömer'in Kur'an Yorumunda Siret-Nüzul İlişkisi</i>	300
<i>Ahmet Gül</i>	300
<i>Weşanayışê Famê Kurdîyatî: Kurd û Nêzanî</i>	304
<i>Nurettin Beltekin</i>	304
<i>Changing and New Strategy between NATO-Russia after Ukraine Crisis</i>	307
<i>Mamun Billah</i>	307
<i>Jiyana Êzîdîyan û Rastiya Berhemên Wan</i>	311
<i>İbrahim Sürücü</i>	311
<i>Berfin Ayşe Öğüt</i>	311
<i>Enderunlu Fazıl'ın III. Selim Mersiyesi</i>	314
<i>Mesut Bayram Düzenli</i>	314
<i>Klasik Fıkıh Literatüründeki Küllî Kâidelerle Mecelle'deki Küllî Kâidelerin Karşılaştırılması</i>	320
<i>İhsan Akay</i>	320
<i>Ebû Bekr İbn Ebî Şeybe'nin Kitâbu'l-İmân Adlı Eserinde İman ve Mümin</i>	325
<i>Taner Karasu</i>	325
<i>İslâm Hukukunun Anlaşılmasında Sosyal Bilimlerin Rolü</i>	328
<i>Muhittin Özdemir</i>	328
<i>Bîrûnî'nin Bilimsel ve Felsefî Mirasıyla İlgili Rusça Araştırmalar: Bir İnceleme ve Bibliyografya</i>	331
<i>Fegani Beyler</i>	331
<i>Hint Altkıtası: Aryanlara Genel Bir Bakış</i>	339
<i>Halide Rumeysa Küçüköner</i>	339
<i>Kur'an'da Sahabenin Hatalarına Yönelik Uyarılar</i>	343
<i>Abdulkerim Bingöl</i>	343
<i>Mehmet Salmazem</i>	343
<i>1960-1980 Döneminde Meclis Gündeminde Siirt İli</i>	348
<i>Yasin Coşkun</i>	348
<i>Divan Şiirinde Manzum Vîrâniyyeler</i>	353
<i>Kaplan Üstüner</i>	353

<i>Cizîr Wek Merkezeke Kanona Edeba Kurdî û Rengvedanên Wê ên di Şiira Kurdî de</i>	358
<i>Ayhan Tek</i>	358
<i>Fıkıh Usulünü Tedrici Gelişimi Açısından Kıyas Örneği: Risale-Fusul Karşılaştırması</i>	362
<i>Abdulbasit Saltekin</i>	362
<i>“Kıskanmak” Filminde Zonguldak Kent İmgesi</i>	367
<i>Adnan Çetin</i>	367
<i>Nazife Gürhan</i>	367
<i>Di Mem û Zîn'a Ehmedê Xanî de Hunerên Wêjeyî</i>	371
<i>Osman Aslanoğlu</i>	371
<i>Postmodernizmin Tarihe Yaklaşımı Bağlamında Murathan Mungan'ın Öykülerinde Tarih Algısı</i>	378
<i>Yusuf Aydoğdu</i>	378
<i>Zeydî Hadis Yorumu: Ahmed B. Süleyman (Ö.566/1176) Örneği</i>	382
<i>Kadir Demirci</i>	382
<i>Kasideye Farklı Bir Bakış: “Züğürtlük”</i>	386
<i>Gülden Esra Aydoğdu</i>	386
<i>Mitoslarda ve Bazı Dinlerde Bir Yükseliş Aracı Olarak Merdiven</i>	391
<i>Necati Sümer</i>	391
<i>Sosyal Bilimlerin Veri Türlerini Sınıflandırma Mantığının Felsefi Bir Açıdan Ele Alınması</i> ... 395	
<i>Mehmet Ş. Çağmar</i>	395
<i>Silvan Şehrinin Kuruluşu ve Gelişimi</i>	399
<i>Adnan Alkan</i>	399
<i>Hadis Senetlerinde İnkıtaya Neden Olan Bazı Buhârî Ravileri Üzerine Bir İnceleme</i>	405
<i>Osman Oruçhan</i>	405
<i>Nimûneya Sê Kovarên Zarokan Ên Kurdî Dî Peywenda Desthilat Perwerde û Zarokê De</i>	409
<i>Kenan Subaşı</i>	409
<i>Fideizm-Şiddet İlişkisi: Şiddetin Fideist Temeli</i>	414
<i>Eyüp Aktürk</i>	414
<i>Filolojik Açıdan Müselles Kelimeler ve Bu Alanda Yazılan Eserler</i>	418
<i>Nihat Tarı</i>	418
<i>Kendi Olmaklığın Otantik Zamansallığı: Aşkınla Karşılaşma</i>	424
<i>Gülây Özdemir Akgündüz</i>	424
<i>Üstün Yetenekli ve Normal Gelişen Ergenlerin Arkadaşlık İlişkilerinin İncelenmesi</i>	428
<i>Arzu Özyürek</i>	428
<i>Asya Çetin</i>	428
<i>6771 Sayılı Anayasa Değişikliği Yapan Kanun Işığında Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan Sıfatıyla Cumhurbaşkanını Yargılaması</i>	433
<i>Hüseyin Murat Işık</i>	433
<i>Türkçe Cümlede Özne Meselesi</i>	438
<i>İsmail Ulutaş</i>	438
<i>Abdurrahman El-Muallimî ve Hadisçiliği</i>	443
<i>Mazhar Tunç</i>	443
<i>Döviz Kuru ve Faiz Oranının Finansal İstikrarlılığa Etkisi: Türkiye Örneği</i>	448
<i>Büşra Doğan</i>	448

<i>Diyarbakır Suriçi: Arsız Zaman(lar)ın Ayrıtında Kentsel ve Toplumsal Hafızada Renkleri Solan Kültürel Miras</i>	453
<i>Kamuran Sami</i>	453
<i>Günümüz Medyasının Hucurat Suresindeki Bazı Ahlaki İlkelere Göre Değerlendirilmesi</i>	457
<i>Mehmet Yusuf Yagır</i>	457
<i>İmamı 'l-Haremeyn Cüveynî'ye Göre Haber Ve Çeşitleri -el-Burhân fî usûli 'l-fıkah İsimli Eseri Bağlamında-</i>	462
<i>Mehmet Sait Uzundağ</i>	462
<i>Arap Dilinde Sanatkarane Bir Lügat Türü: Müşeccer</i>	467
<i>Mehmet Nafi Arslan</i>	467
<i>Toplumsal Değişme ve Yemek Kültürü: Mardin Örneği</i>	471
<i>Nazife Gürhan</i>	471
<i>Feyzullâh Râ 'îf-i Âmidî'nin Diyarbakır Yazmaları Ktp. Aha Kol. 88. de Bulunmayan Şiirleri</i>	475
<i>Ramazan Sarıçiçek</i>	475
<i>Arapça Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Arapça Harflerini Telaffuz Etmede Yaşadığı Sorunlara Dair Bir Çalışma</i>	481
<i>Hacı Çiçek</i>	481
<i>Osman Kaya</i>	481
<i>Abdülhâdi Araşki ve 'Hulâsetü 'l-Beyân Fî Hakîkati 'l-İslâm ve İnsâniyeti 'l-İnsân' Adlı Eseri</i>	487
<i>Cüneyt Maral</i>	487
<i>ضوابط الاستيراد في الاقتصاد الاسلامي</i>	491
<i>زبير نبی أحمد</i>	491
<i>Silvanlı Ünlü Hatip İbn Nübâte ve Hutbeleri</i>	493
<i>Ahmet Gemi</i>	493
<i>Vietnam'daki Budist Tapınakları Üzerine Bir İnceleme</i>	498
<i>Vi An Lu</i>	498
<i>el-Emsel fî Tefsîri Kitâbi 'l-lâhi 'l-Munezzel Adlı Şîa Tefsirinde Hz. Ömer Algısı</i>	503
<i>Abdurrahman Ensari</i>	503
<i>Çocuk Gelişimi Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi</i>	508
<i>Besime Bilmez</i>	508
<i>Sosyal Sorumluluk ve Çalışanlar Üzerine Etkileri: Kahramanmaraş Belediyesinde Bir Alan Çalışması</i>	514
<i>Salih Yeşil</i>	514
<i>Okulöncesi Dönem Çocukların Akıllı Telefonlar İle Oynadıkları Sanal Oyunlar Üzerine Bir İnceleme: Giysi Giydirme Oyunları Örneği</i>	520
<i>Bayram Özer</i>	520
<i>Büşra Kurt</i>	520
<i>Müşkil ve Müteşâbih Hadisleri Yorumlama İlkeleri (İbn Fûrek Örneği)</i>	525
<i>Abdurrahman Ece</i>	525
<i>Meskenin Dayanılmaz Belirleyiciliği: Şanlıurfa'da Sokakta Çalışma Nedeni Olarak Adres Değişikliği</i>	531
<i>Deniz Aşkın</i>	531
<i>Halil Dusak</i>	531
<i>Buhârî'nin "el-Câmiu's-Sahîh" İsimli Eserinin "Kitâbu 'l-İman" Bölümünde Kur'an-Hadis Bütünlüğünün Yansımaları</i>	535
<i>Bayram Kanarya</i>	535

<i>Son Dönem Alimlerinden Molla Hasan Tahvîkî (Hayatı ve Eserleri)</i>	539
Ahmet Tekin.....	539
<i>Ebü'l-Usr Fahrü'l-İslâm Ali El-Pezdevî'nin İcmâ Anlayışı</i>	544
Aydın Taş.....	544
<i>Neolitik Dönem Anadolu Mimarisinden Bir Kesit: Çayönü</i>	552
Muammer Özdemir	552
<i>Cenab Şahabeddin ve Sohrâb Sepehri'nin Şiirlerinde Resim</i>	557
Mehmet Emin Gönen.....	557
<i>Projection of Symbolic Concepts of The French Revolution on Children's Literature in Turkey: The Case of Ali Nazîma</i>	561
Nuran Özlük	561
<i>Çokkültürlü Topumlarda Etnisite Bağlamında Kimlik ve Aidiyet Algısı</i>	563
Barış Çağırkan	563
<i>Türk Halk Müziği Fonetik Notasyon Sistemi/THMFNS: Lebdeğmez Örneklemeleri</i>	567
Gonca Demir	567
Yiğit Sarıgül.....	567
<i>عمر بن الخطاب - رضي الله عنه - وآراءه النقدية</i>	571
ياسر علي محمد علي.....	571
<i>Ortaokul Öğrencilerinin ve Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Algularının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi</i>	574
Ayşe Çiftçi	574
İbrahim Erdoğan	574
<i>Ontolojiden Aksiyolojiye: Çevre Ahlâkının Felsefî Temelleri</i>	578
Seda Ensarioğlu.....	578
<i>Dinsel Otorite İnşası Açısından Nebevî Tıp</i>	582
Erkan Yar	582
<i>Sosyal Bilimlerde Postkolonyalizm Tartışmaları</i>	585
Serdar Şengül	585
<i>Kadının Mirastan Men Edilmesinin Doğurduğu Sonuçlar (Doğu ve Güneydoğu Anadolu Örneği)</i>	589
Orhan Canpolat.....	589
<i>Üniversitelerdeki Zazaca Çalışmalara Dair Bir Değerlendirme</i>	593
Murat Varol.....	593
<i>İslam Düşüncesinde Çevre Bilincinin Nebevî Kökenleri</i>	598
Ayşe Nur Çiftçi	598
<i>Uzaktan Din Eğitiminde Kalite</i>	602
Davut Işıkddoğan.....	602
<i>Diyarbakır Sivil Mimarisinde Tasarım Ögesi Olarak Kullanılan Havuz Ögesi: Süleyman Nazif Evi Havuzu Örneği</i>	606
İsmail Aytaç.....	606
Pınar Gürhan Kılıç.....	606
<i>'Teokrasi' ve 'İslâm' Ayrımı Bağlamında Doğu-Batı İkileminde Kimlik ve Kültür Çatışması Sorunsalı: Bir İmkân Olarak Kadîm Doğu Uyumu ve İslâm Düşüncesinde Çoğulculuk</i>	609
Ahmet Vedat Koçal	609
<i>Heskirina Pêxember Di Dîwana Şêx Ehmedê Feqîr de</i>	612
Hayrullah Acar	612

<i>Yaşar Kemal Öyküsünde Çocuk/luk Yansımaları</i>	614
<i>Seyit Battal Uğurlu</i>	614
<i>CHP Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendal'ın Şark Gezisi ve Raporu (1942)</i>	618
<i>Ercan Çağlayan</i>	618

Üniversitelerdeki Zazaca Çalışmalara Dair Bir Değerlendirme

Murat Varol¹

Giriş

Sözün yazıya dönüştüğü zaman dilimi bakımından yakın bir tarihe dayanan Zazaca, sözlü kültürü oldukça zengin ve sağlam bir dildir. Yazılı kayıt imkânı olmayınca, grubun kimlik koruyucu bilgisi için insan belleğinden başka bir yer yoktur (Assmann, 2015: 65). İşte yüzyıllarca muhafaza edilen ve gelecek kuşaklara aktarılan bu sözlü bellek, son yüzyılda sekteye uğradı. Son iki yüz yıldır yaşanan savaşların oldukça farklılaştığı görülmektedir. Zira artık en büyük savaşlar etnik kimlikler ve diller arasında yapılmaya başlanmıştır. On dokuzuncu yüzyıla ait “milliyet ilkesi”nin zafer kazandığı bir dönem var idiyse, bu dönem Birinci Dünya Savaşının sonuna denk düşüyordu; ancak bu, ne önceden kestirilebilir bir durumdu, ne de geleceğin galiplerinin niyetini yansıtmaktaydı (Hobsbawm, 2014: 158). Bu yeni savaş bir taraftan hangi milletin daha üstün ve kutsal olduğu üzerinde dururken, diğer taraftan ise hangi dilin daha işlevsel ve daha arkaik olduğu üzerine yapılıyordu. Oysa gerçek olabildiğince farklı bir seyirdeydi. Dilbilimciler, Khoisan dillerinin ya da Amerikan yerlisi dillerinin, büyük Avrupa dilleri kadar ileri olduğunu savunurken, dilbilim sistemine atıfta bulunurlar (Janson, 2016: 27). İşte bu durumu ulus-devletlerin kabul etmesi ve benimsemesi o kadar da kolay olmadı.

1. Cumhuriyet Sonrası Politikalarda Dillerin Durumu

Osmanlı bakiyesi üzerine kurulan Türkiye, bu yeni süreçte tüm kurumlarında yeniden bir yapılanmaya gitmiş, özellikle eğitim ve dil politikalarına ayrı bir önem verilmiştir. Yeni Cumhuriyetin bu bakış açısının bir yansıması olarak, Türkçe dışındaki dillerin varlığı hem inkâr edildi hem bu dillere ait yasal bir zemine izin verilmedi. Bu süreçte Türkçe dışındaki dillerin önemli bir yara aldığı muhakkak, zira günümüzde Zazaca'nın yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalmasının en temel nedenini bu durum oluşturmaktadır.

Cumhuriyetin kurulmasından 2000'li yıllara kadar bu hâkim zihniyet, varlığını olabildiğince diri tutmuş, tüm kurumlarda bunu uygulamıştır. 2000'li yıllardan sonra özellikle 2003 yılından itibaren hız kazanan Avrupa Birliği Uyum Yasaları, bu süreci az da olsa değişime uğratmıştır. 80 yıl boyunca bu dillerin varlığı bile büyük bir tehlike arz ederken, yeni süreçte bu dillerin kabulü mümkün olmasına karşın; bunlara dair ne gibi özgürlüklerin olacağına dair tam bir düşünce geliştirilememiştir.

Bu yeni süreçteki bazı uygulamalar şunlar olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde dil kursları açılmaya başlanmış, 180 saat olan bu kursların sonunda sertifika verilmeye başlanmıştır. Yine TRT 3 kanalında, haftada yarım saat olmak üzere, Türkçe dışındaki dillere yayın hakkı verilmiştir. 2009 yılında TRT Şeş kanalı açılmış, bu adım ile beraber dil özgürlükleri yeni bir boyut kazanmıştır. Eğitim alanında ise 2012 yılında eğitimin ikinci kademesinde Zazaca seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır. Şüphesiz tüm bu adımlar önemli olmak ile beraber, bir dilin yaşaması için tehlikeli olan eşğin atlatılması için yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. 2009 yılında UNESCO'nun açıkladığı rapora göre

---

¹ Öğr. Gör. Bingöl Üniversitesi, mvarol@bingol.edu.tr

Zazaca'nın yok olma tehlikesi altında olduğu gerçeği, hâlâ devam etmekte, her geçen gün bu durum daha da derinleşmektedir.

2. Türkiye'deki Üniversitelerde Zazaca'nın Durumu

Bu çalışmanın ana konusu olan üniversitelerdeki Zazaca çalışmaları, nispeten her geçen gün artmakta, önemli bir literatür oluşmasının ilk adımları atılmaya başlanmıştır. Zazaca ile ilgili üniversitelerdeki çalışmaların daha çok üç üniversitede yoğunlaştığı görülmektedir. Bingöl Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi bu çalışmaların odağındaki üniversiteler olurken, bu üniversiteler dışındaki bazı üniversitelerde ise daha çok ders veya bazı programlar ile Zazaca çalışmaları katkı sağlanmaktadır. Türkiye'deki üniversitelerde yapılan çalışmaların lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu çalışmaları üniversitelere göre şöyle inceleyebiliriz.

2.1. Bingöl üniversitesi

Bingöl Üniversitesi bünyesinde Zazaca için hem lisans, hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde eğitim verilmektedir. Zaza Dili ve Edebiyatı lisans bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı bünyesinde yer almaktadır. İlk defa 2013-2014 eğitim yılında öğrenci alınmış ve ilk mezunlarını da 2016-2017 eğitim yılında vermiştir. Bu bölümden ilk yılda 21 öğrenci mezun olmuştur.

Yüksek lisans çalışmalarının yapıldığı Yaşayan Diller Enstitüsü 2011 yılında kurulmuş, ilk defa 2011-2012 eğitim döneminde yüksek lisans eğitimi vermeye başlamıştır. İlk dönemlerde sadece tezli yüksek lisans eğitimi verilirken, okullarda Zazaca'nın seçmeli ders olarak verilmesi ile beraber bir yıllık tezsiz yüksek lisans programı da açılmıştır. Bingöl Üniversitesinden şimdiye kadar tezli yüksek lisans programından 18, tezsiz yüksek lisans programından ise 65 öğrenci mezun olmuştur. Hazırlanan 18 tezin 6'sı gramer, 5'i klasik edebiyat, 6'sı halk edebiyatı, 1'i de modern edebiyat alanında olduğu görülmektedir. Doktora eğitimi de yine Yaşayan Diller Enstitüsü bünyesinde verilmektedir. Doktora programında ise iki dönemdir öğrenci alınmakta ve toplam 5 öğrenci doktora eğitimine devam etmektedir.

2.2. Munzur üniversitesi

Munzur Üniversitesi bünyesindeki Zaza Dili ve Edebiyatı bölümü, Edebiyat Fakültesine bağlı olarak kurulmuş, 2012-2013 eğitim yılında öğrenci almaya başlamıştır. Bölüm 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim yılları olmak üzere iki dönemdir mezun vermektedir. Toplam 45 öğrenci mezun olmuştur.

2.3. Mardin Artuklu üniversitesi

Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesindeki Zazaca çalışmaları, Yaşayan Diller Enstitüsü bünyesinde yer almaktadır. Buradaki yükseköğrenim tezli ve tezsiz yüksek lisans düzeyindedir. Artuklu Üniversitesi bünyesindeki Yaşayan Diller Enstitüsü, Türkiye'de bu isimle kurulan ilk enstitü olma hüviyetine sahiptir. Burada şimdiye kadar 8'i tezli, 70'i de tezsiz olmak üzere 78 öğrenci mezun olmuştur. Tezli yüksek lisans çalışmalarının daha çok gramer, klasik edebiyat ve halk edebiyatı alanları ile ilgilidir.

Bu üç üniversite dışında Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesinde de, Zazaca ile ilgili çalışmalar yapılmakta ve bu alandaki eğitim çalışmalarına katkı verilmektedir.

Sonuç

Türkiye'deki üniversitelerde yapılan Zazaca çalışmalarının tarihi, son on yıllık bir zaman diliminden daha az olsa da, önemli adımlar atılmaya başlanmış, dilin eğitim hayatındaki alanı genişlemiştir. Olumlu birçok gelişmenin yanı sıra üniversitelerdeki bu çalışmalarda bazı sorunlar veya eksiklikler bulunmaktadır. Lisans programının olduğu iki üniversitede programlar birbirine benzememektedir, farklı ders müfredatları ve içerikleri bulunmaktadır. Aynı durum lisansüstü eğitim veren birimler arasında da bulunmaktadır. Lisans veya yüksek lisans

programlarına yerleşen veya müracaat eden öğrencilerin dil yeterlilikleri zayıf kalmakta, bu da iyi düzeyde çalışmaların yapılmasını geciktirmekte veya yapılacak çalışmaları olumsuz etkilemektedir. Özellikle lisans bölümünden mezun olan öğrencilerin atanmaması, lisans programlarını ciddi bir şekilde olumsuz etkilemektedir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Zazaca'nın yaşam alanlarını genişletilmesi, eğitim başta olmak üzere her alandaki çalışmaların artırılması, yapılan tüm çalışmaların desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Eğitim, Üniversite, Zazaca.

An Assessment on The Zazaki Studies at The Universities

Introduction

Zazaki, which transforms its discourse to the written literature at late history, is a pretty rich and solid language in terms of oral literature. If there is not the possibility of written record, there is not a place for the group to protect its identity, except for human memory (Assmann, 2015: 65). The oral tradition that had been preserved and transferred to the next generations for centuries was interrupted in the last century. The wars took place in the last two centuries degenerated a lot. The biggest wars started to be waged between ethnic identities and languages. If there is a period in which "the principle of nationalism" won a victory, this should be the World War I; but this is neither doped out nor did it reflect the will of the winners (Hobshawn, 2014: 158). On one hand, this new war laid emphasis on the superiority and holiness of parties and on the other hand the functionality or antiquity of the languages was discussed. In fact, the reality was quite different. While linguists defend that Khoisan or Native American languages are developed as much as European languages they address to the linguistic system (Janson, 2016: 27). Yet it was not easy to accept this situation for the nation-states.

1. The Situation of the Languages at the Post-Republican Period Policy

In this new process, all the institutions in Turkey were undergone a reorganizing system and the education and language policies were regarded as significant. As a reflection of the new republic, the existence of the languages except Turkish was denied and a legal ground for these languages was not allowed. It is absolutely true that the languages except Turkish were heavily wounded because the situation of Zazaki as a language being at the risk of extinction is mostly the result of such a policy.

This mentality that dominated from the foundation of the republic until 2000s kept its existence quite alive and implemented this policy at all of the institutions. After the 2000s, especially with the acceleration of the law of harmonization code of the European Union this process underwent a change at the least. During eighty years, the existence of these languages posed a threat, although it became possible to accept the existence of these languages, a complete thought for the liberty of these languages could not be developed.

Some of the implementations about this new process are these: Language courses started to be given within the Ministry of National Education and a certificate was given at the end of these courses of 180 hours. Languages other than Turkish were given the right of 30 minutes broadcast at TRT 3. TRT Şeş was opened in 2009 and the liberties took a new dimension. In 2012, Zazaki classes as selective courses were started at secondary schools. It is beyond any doubt that these steps are very important but we cannot say that these are enough to surpass the critical threshold for the survival of a language. According to the report of UNESCO made public at 2009, Zazaki is under the threat of becoming extinct and this threat is continuing and going into more depth day by day.

2. The Situation of Zazaki at Universities in Turkey

The main subject of this study is Zazaki studies at Turkish universities. Zazaki studies are relatively increasing every passing day and an important literature is being formed as first steps.

The studies about Zazaki are centered upon three universities. Universities of Bingöl, Munzur and Mardin Artuklu are in the focus of Zazaki studies, and at some universities some courses and programs are made about Zazaki. The studies in Turkey are at bachelor's degree, master and doctorate levels. We can examine these studies considering the universities.

2.1. University of Bingöl

Bachelor's degree, master's degree and doctorate programs are given at Bingöl University. As a bachelor's degree program, The Language and Literature of Zazaki is contained within the Eastern Languages and Literature at the Faculty of Arts and Sciences. The department admitted student in the 2013-2014 school year for the first time and the first graduates were produced in the 2016-2017 school year. 21 students were graduated from the department.

The Institute of Living Languages was founded in 2011 and it admitted students in 2011-2012 school years for the first time. In the first semester, only the education of thesis with masters was given but after the starting of Zazaki selective courses at secondary schools non-thesis master's degree program was started. Until today, 18 students at thesis with master's program, 65 students at non-thesis master's degree program were graduated. 6 of 18 theses are about grammar, 5 of them about classical literature and 6 of them are about folk-literature and 1 is about modern literature. Doctorate program is also given within the Institute of Living Languages. 5 students study at the doctorate program.

2.2. University of Munzur

The Department of The Language and Literature of Zazaki was founded within the Faculty of Literature and the department admitted students at the 2012-2013 school years. The department produced graduates both in 2015-2016 and 2016-2017 school years. The total number of the graduates is 45.

2.3. University of Mardin Artuklu

Zazaki studies within Mardin Artuklu University are done in the Institute of Living Languages. Higher education at Mardin Artuklu University is at the levels of masters with thesis and masters without thesis. The Institute of Living Languages at Mardin Artuklu University is the first institute founded with this name in Turkey. 8 students at masters with thesis program and 70 students at masters without thesis program were graduated. The studies at masters with thesis program are generally about grammar, classical literature and folk-literature.

Outside these universities, Zazaki studies are done at the University of Muş Alparslan and Dicle University, and the studies contribute to the education program in the field.

Conclusion

Although the history of the studies of Zazaki at the universities in Turkey is less than ten years, many significant steps are taken and the education of the language in the education system has developed. As well as the positive developments at the studies done at Turkish universities, there are still many problems and lacks. The curriculum of undergraduate programs at two universities differs from each other, the curriculum and the course contents are different. The same is valid for the postgraduate programs as well. Language proficiency of the students admitted to the undergraduate and postgraduate programs is weak and this causes quality studies to be retarded. That the graduates are not appointed affects the undergraduate programs seriously. Despite all the problems, living space of Zazaki should be enlarged and the studies in the educational system should be extended.

Keywords: Language, Education, University, Zazaki

Kaynakça

- Janson, T. (2016). *Dillerin Tarihi* (Çev: Mehmet Doğan), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Hobsbawm, E.J. (2014), *Milletler ve Milliyetçilik* (Çev: Osman Akınhay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Assmann, J. (2015), *Kültürel Bellek* (Çev: Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.